

דעות אחרונות

6.3.2012

דניאל פרידמן
פרשת תרומה

קנס בתחפושת

לאחר שנים של חקירה מקיפה הגישה פרקליטות מחוז תל-אביב ב-2009 כתב אישום חמור נגד מספר נאשמים, ביניהם ארקדי גאידמק. התיק סומן כתיק דגל ותואר בתקשורת כהלכת הון בסכומים גבוהים מאוד, וכאחת הפרשיות החמורות

שהתגלו בישראל.

לאחר שהתקיימו בבית המשפט עשרות ישיבות והוגשו אלפי מסמכים, הסתיימה הפרשה בדרך המעוררת ספקות בדבר ההצדקה שהייתה למאמץ שהושקע. הסדר הטיעון לגבי גאידמק (ונאשם נוסף) כולל הרשעה בעבירה הלא מרשימה של ניצול מכוון של טעות הזולת שאין בה מר-מה. העונש המוסכם: שנה מאסר על תנאי וקנס בסך 21,000 שקל. בעיניי, כשהתביעה מאשימה אדם באשמות חמורות וקשות שדינן מאסר ממושך והיא מגלה שאין בהן ממש – עדיף שתסכים לזיכוי מלא ולא תעמוד על הרשעה במשהו. אך הפעם לא זה העיקר.

בהסדר הטיעון הזה יש מרכיב יוצא דופן. סוכם בו, שגאידמק "מבלי שהרבר ייחשב קנס או רכיב ענישה, יש לם שלושה מיליוני שקלים לאוצר המדינה" (כנראה לא פוטרופוס הכללי). חברת פועלים שירותי נאמנות בע"מ, שנאשמה אף היא בתיק וגם עימה נעשה הסדר טיעון, נדרו-נה לקנס בסך 42 אלף שקלים בשל אשמה אחרת שהודתה בה. נוסף לכך הסכימה לשלם לאוצר המדינה 9 מיליון שק-לים "מבלי שהרבר מהווה קנס או רכיב ענישה". ההסדר אושר בבית המשפט, שרשם גם את הודעות הנאשמים על נכונותם לשאת בתשלומים שאינם מהווים "קנס או מר-כיב ענישה".

ההישג הכספי שבו זיכתה אותנו הפרקליטות יש בעיה קטנה. לדעתי הרבר בלתי חוקי, וגם רישומו בפסק הדין אינו מטהר אותו. התשלומים האלה נותרו בני בלי שם, ואנחנו יודעים רק מה "הם לא". הם לא "קנס או רכיב ענישה". כנראה שהפרקליטות לא מצאה להם באוצר המילים של השפה העברית תיאור מתאים. אפשר אולי לכנותם כ"תרומה", אולי "תרומה מיוחדת", אלא שגם זה אינו מונח מתאים, שכן אין אלה כספים שנתנו הנאשמים מרצונם. הם ניתנו תחת לחץ האישום הפלילי שהיה תלוי נגדם, ובאמצעותם יכלו להשתחרר ממנו. האחריות לעניין בוודאי איננה רובצת על הנאשמים או על עורכי דינם.

בימי הביניים ואף בתקופת הרנסנס עסקה הכנסייה הקתו-לית מדי פעם במכירת "כתב מחילה" (אינדולגנציה). היה זה מסמך שבכוחו, כך האמינו, לשחרר את הרוכש מחטאיו ולפ-טור אותו מהעונש הצפוי לו. הפרקליטות לא הוסמכה למכור מסמכים כאלה. ניתן גם לשער מה היה קורה אילו, למשל, היה שר משפטים ניאות להמליץ על חנינה תמורת תשלום של הנאשם לקופת המדינה או למטרה נשגבה אחרת.

אין צורך להפליג ברמיון או ברוגמאות נוספות על מנת להבהיר שאין להשלים עם הסדרים מסוג זה. הפרקליטות מוסמכת להגיש כתבי אישום. היא יכולה לסגת מהם ולהס-כים לזיכוי. היא יכולה גם לעשות הסדר טיעון, שבמסגרתו יוטל על הנאשם עונש ולפעמים גם פיצוי לנפגע, כגבולות שקבע החוק. הפרקליטות אינה חופשית לגבות מהנאשם סכומי כסף נוספים. המשפט הפלילי איננו נושא למסחר ואנשי הפרקליטות, אם יעיינו בספר החוקים, ימצאו בוודאי הוראות השוללות זאת.

כירוע, הרבה יותר נעים לגבות כסף מאשר להחזירו. ובכל זאת, מן הראוי שהתרומות המיוחדות הללו יחזרו למשלמים, ובמקביל יוקם גוף ביקורת על הפרקליטות, שיתמודד עם פרשות כאלה וגם עם אחרות. עבודה לא תח-